

TOSYA'DA BIÇKICILIK (ÇAKICILIK) VE BIÇKI YAPIM TEKNİKLERİ

İsmail ENGİN*

-|-

Tarihsel, coğrafi, toplumsal ve ekonomik koşullar göz önüne alındığında Türkiye halk kültürünün gerek mimari, giyim-kuşam, mutfak, zanaat ve sanat gerekse halk edebiyatı, gelenek-görenekler, inançlar, halk oyunları ve seyirlik oyunlar, spor, halk hekimliği ve veterinerliği, halk takvimi vb. gibi kültür kümelerinden oluştuğu görülmektedir. Söz konusu kültür kümeleri, yalnızca Türkiye halk kültürüne özgü değildir. Onları, yeryüzündeki diğer toplumlarda da görmek mümkündür. Mimari, giyim-kuşam, mutfak, zanaat ve sanat ile vb. kültür kümeleri Eskimo ve Pigme topluluklarında olduğu gibi Japonya, Hollanda, Avustralya toplumlarıyla Türkiye toplumunda da vardır. Bu anlamda kültür ve kültür kümeleri evrenseldir. Ancak, onları farkb kılan etkenler tarihsel, coğrafi, toplumsal ve ekonomik koşullardır.

Kuzey kutbunda yaşayan Eskimoların taş, kuru ot, balina kemiği kar ve buzdan yaptıkları kubbe biçimindeki "iglu" denilen konutları ile¹ Orta Afrika'da yaşayan Pigmelerin ağaç dallarını sepet gibi örerek üzerlerini yapraklarla örttükleri yuvarlak kubbeli konutları² farklılık göstermektedir. Bu durum konut tipleri açısından Japonya, Hollanda, Avustralya ve Türkiye toplumlarında da geçerlidir.

Aynı toplum içinde bile, yukarıda belirttiğimiz koşullar nedeniyle, farklılıklar görülmektedir. Türkiye'de Karadeniz Bölgesindeki konut tipi ile Doğu Anadolu Bölgesindeki konut tipi değişiktir. Yine, herhangi bir bölgedeki kent konut tipi ile kırsal konut tipi aynı değildir. Bu, diğer kültür kümeleri için de geçerlidir.

* Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Halkbilim Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

¹ Bkz.: Sedat Veyis ÖRNEK, *Etnoloji Sözlüğü*, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 200, Ankara, 1971, s. 78-79, 115.

Diğer bir deyişle, kültür kümelerini oluşturan kültür unsurları, önceden de belirttiğimiz gibi tarihsel, toplumsal, coğrafi ve ekonomik koşulların kimi zaman biri, bazan birkaçı ya da hepsindeki değişiklik nedeniyle toplumsal olduğu kadar bölgesel; bölgesel olduğu kadar da yöresel kimi farklılıklar göstermektedir. Örneğin zanaat ürünü olarak süpürge, Türkiye'de en yoğun bir biçimde Marmara Bölgesinde ve bu coğrafi bölgede de Edirne ve Adapazarı gibi yerleşim birimlerinde üretilmesine karşın, yapım teknikleri bakımından her iki yerleşim biriminde farklılıklar görülmektedir. Yine, Bursa bıçakları Türkiye genelinde büyük ün kazanmıştır. Ancak, bir bıçak türü olan çakı Tosya'ya da damgasını vurmuştur. Her iki yerleşim biriminde öncelikle coğrafi farklılık vardır: Bursa, Marmara Bölgesindeki bir yerleşim birimidir. Tosya ise, Karadeniz Bölgesinde Kastamonu iline bağlı bir ilçe niteliğindeki yerleşim birimidir. Yine, Bursa bıçakları ile Tosya çakıdan arasında, işlevsel bir farklılığın yanı sıra, yapım teknikleri bakımından da farklılık bulunmaktadır.

Bu araştırma, Tosya çakıcılığını ve yapım tekniklerini içermektedir. Diğer bir deyişle, Tosya çakısı bir zanaat ürünü olarak ününü hangi özelliğinden almaktadır? Bu özelliği kazanabilmek için nasıl yapılmaktadır? Ya da hangi aşamalardan geçerek satışa sunulmaktadır? İşte araştırmamızın sorununu bunlar oluşturmaktadır. Herhangi bir zanaat ürününün nasıl yapıldığını açıklamak işlevsel bir yaklaşımı gerektirmektedir. Araştırmamızın yaklaşımı bu anlamda "işlevselcilik / görevselcilik" tir. Çünkü nasıl yapıldığı sorusu gündeme geldiğinde her yapım tekniğinin birbiri üzerine inşa edildiği gerçeği ile karşı karşıya kalınır. Madem ki her teknik bir diğeri üzerine inşa edilmektedir, hepsinin birbiri ile ilişkisi vardır; o halde, bir zanaat ürününün yapımı aşamasında, birbiri üzerine eklenen teknik bilgilerin hepsi, aynı derecede önemlidir.³

2 Bkz.: ÖRNEK, *a.g.e.*, s. 194.

3 İşlevselciliğin kısa bir eleştirisi için, bkz.:

a) Doğan ERGUN, "Toplumsal Bilimlerde Yöntem ve Araştırma Teknikleri Arasındaki Farklar ve Bu Farkları Açıklığa Kavuşturma Zorunluluğu", *Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar ve Yöntemler Semineri. Orta Doğu Teknik Üniversitesi 17-19 Aralık 1976/Ankara*, (Derleyenler: Seyfi Karabaş/ Yaşar Yeşilçay), Baylan Matbaası, Türk Halk Bilimi Topluluğu Yayınları No: 2, Ankara, 1977, s. 52-53.

b) Roland GIRTLE, *Kulturanthropologie. Entwicklungslinien, Paradigmata, Methoden*, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1979, s. 107-193.

c) Bozkurt GÜVENÇ, *İnsan ve Kültür*, (Üçüncü Basım), Evrim Matbaacılık Limited Şirketi, Remzi Kitabevi Yayınları Büyük Fikir Kitapları Dizisi: 20, İstanbul, 1979, s. 83-86.

d) ÖRNEK, *a.g.e.*, 89-90.

Araştırmamızın verileri "alan araştırması" ile elde edilmiştir.⁴ Kullandığımız teknikler ise "katılmısz gözlem" ve "görüşme"dir. Yine, "fotoğraf makinası" ile belgeleme yoluna da gidilmiştir.⁵

-II-

Bıçak genel anlamıyla "1. Bir sap ve çelik bölümünden oluşan kesici araç. 2. Çeşitli kesme işlerinde kullanılan keskin ağızlı araç. 3. Jilet" olarak tanımlanmaktadır.⁶ Çakı ise, "Açılıp kapanan bir veya birkaç ağızlı küçük cep bıcağı"dır.⁷ Genel olarak çakı, bu anlamda bir bıçak türüdür. Tosya çakısı ise, birbirinden bağımsız açılıp kapanan iki değişik ağız ve kullanılan hammaddeleri ile genel çakı türünden ayrılır.

4 Alan araştırması için, bkz.:

a) GÜVENÇ, a.g.e., s. 138-156.

b) Sedat Veyis ÖRNEK, *Türk Halkbilimi*, Ajans-Türk Matbaacılık Sanayii, İş Bankası Kültür Yayınları: 180, Ankara, 1977, s. 55-76.

5 "Katılmısz gözlem" tekniğı hakkında gerekli kısa bilgi için, bkz.: Muzaffer SENCER/ Yakut SENCER, *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*, Doğan Basımevi, Türkiye ve Orta Doğu Amme idaresi Enstitüsü Yayınları No: 172, Ankara, 1978, s. 118-120.

"Gözlem" tekniğı hakkındaki genel bilgiler için, bkz.:

a) GÜVENÇ, a.g.e., s. 141-142.

b) ÖRNEK, (1977), a.g.e., s. 57-59.

c) SENCER/SENCER, a.g.e., s. 203-253.

"Fotoğraf makinası" ile belgeleme tekniğı için, bkz.:

a) GÜVENÇ, a.g.e., s. 142.

b) ÖRNEK (1977), a.g.e., s. 65-67.

6 Bkz.:

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, 2c, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 549, Ankara, 1988, s. 180-1.

Bunun yanı sıra bıçak, "Tütünün, uzun müddet dayanmayıp yetiştığı yıl kıyılarak kullanılan bel ve bel üstü yaprakları"na verilen ad da olmaktadır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, II, B, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/2, Ankara, 1965a, s. 655.

Yine, "bıçak" kelimesi, XVI. yüzyılda yazılan "Gülşeni Divanı"nda "bıcağı" olarak geçmektedir. Bkz.:

Türk Dil Kurumu, *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü*, I, A-B, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 212, Ankara, 1963, s. 537.

7 Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1988), s. 270-1

Çakı, Niğde* Bor'da "Atlann, bol çayırılı bir yerde, ayaklarına bağı ipin ucundaki demir kazığı yere çakılarak otlatılması" anlamına gelmekteyken Denizli, Trabzon 'Vakıkebir Beşikdüzü ve Rize'de "şimşek"; Afyon 'Dinar İncesu'da "balık yavrusu"na verilen ad olmaktadır. Bkz.: Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, III, C-Ç, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/3, Ankara, 1968, s. 1042, 1044.

Çünkü, normal çakı türünde kesici bir ağız bulunurken, Tosya çakısında buna ek olarak, "bıçkı" denilen⁸ diğer bir ağız daha bulunur. Genelde ağaç ve bağ budamasında kullanılan "Tosya çakısı"na, bu özelliği nedeniyle de "Tosya bıçkısı" da denilir.

Oldukça geniş kabul gören adıyla "Tosya bıçkısı", üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm "sap" kısmıdır. İkinci bölümü "çakı" üçüncü bölümü ise "bıçkı" kısmından ibarettir.

-III

"Tosya bıçkısı"nın sap kısmı, "manda boynuzu"ndan yapılmaktadır. Gerede'den gelen manda boynuzu ya da diğer adıyla "kemik"⁹, keser ile yontulur. Öncelikle kökünden arındırılan kemiğin, mengineye bağlı yontma kütüğü üzerinde uç kısmı da yontularak traşlanır. Diğer bir deyişle, "keser, boynuzu yer". Kemik, "kemik hızarı"¹⁰ denilen el testeresi ile uç ve kök kısmından kesilerek Tosya bıçkısının boyu belir-

Bunlardan başka, XVI. yüzyılda Münşi Mehmet Bedrüddin'in yazdığı "Cinan-ül Cinan" da bıçak ve çakı kelimesi yerine "soya" kelimesi kullanılmaktadır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu. *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarınla Tarama Sözlüğü, V, 0-T*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 212/5, Ankara, 1971, s. 3523.

8 Bıçkı, "1. Tahta veya ağaç biçmekte kullanılan karşılıklı iki saplı olan ve iki kişi tarafından kullanılan büyük testere. 2. Motorla çalışan bir çeşit güçlü testere. 3. Saraç bıçağı, 1. Bağ budamaya yarayan dişli bıçak" olarak tanımlanmaktadır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1988), s. 181-1

Bu konuda yörelere göre bir ayırım için. bkz.:

Türk Dil Kurumu (1965a), s. 657-658.

9 Kemik, "1. İnsanın ve omurgalı hayvanların çatisını oluşturan türlü biçimdeki sert organların genel adı. 2. Kemikten yapılmış" anlamına gelmektedir. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1988), s. 833-11.

Bunun yanı sıra, "kemik" kelimesi, XV.; XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Türkçe yazılmış ya da Türkçeye çevrilmiş kimi eserlerde "kemük" olarak geçmekteyken, XIII. ve XVII. yüzyıllar arasında Türkiye Türkçesi ile yazılmış 62 eserde de "sünük" şeklinde görülmektedir. Bkz.:

a) Türk Dil Kurumu. *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarınla Tarama Sözlüğü, IV, K-N*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 212/4, Ankara, 1969, s. 2411.

b) Türk Dil Kurumu (1971), s. 3622-3627.

10 Hızar, "Tahta ve kereste biçmeye yarayan elektrik ve su gücüyle çalışan büyük bıçkı" olarak da adlandırılır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1988), s. 642-1.

Bununla birlikte "hızar", Sinop'ta ise "döşeme tahtası" na verilen ad olmaktadır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, VII, H-I*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/7, Ankara, 1974. s. 2382.

lenir. "Kaba"¹¹ durumdaki kemik, "zımpara taşı"na tutulur. Zımpara taşında pürüzleri iyice alınan ve düzlenen kemik, sapın "taslağını"¹² oluşturur. Kemik, daha da düzgün olması için, mengeneyle sıkıştırılarak ege ile "perdahlanır".¹³

Manda boynuzunun ya da kemiğin kök tarafında "çakı" ve "bıçkı" kısımlarını oluşturan çeliklerin takılabilmesi için, kemik hızarı ile "bilezik"¹⁴ yeri açılır. Paslanmaz demir saçtan oluşan bilezik, Tosya bıçkısının / çakısının kullanılırken / ağaç budarken fazla basınçta kemiğin çatlamaması, dayanıklılığının artırılması için takılmaktadır. Ancak, bileziğin takılması "bıçkı" ile "çakı" kısımlarının montesinden sonra gerçekleştirilmektedir. Bilezik hazırlanırken kemiğe matkap ile onun

11 Kaba "1. Özensiz, gelişigüzel yapılmış, sakil. 2. Taneleri iri. 3. Terbiyesi, görgüsü kıt, nezaketsiz. 4. Terbiyeye, inceliğe aykırı. 5. Hafif olduğa halde kaim ve hacimli. 6. Kuyruk sokumunun iki yanındaki şişkin yer" şeklinde de tanımlanmaktadır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1988),ş. 749-11.

İsparta 'Yalvaç Körküler'de "Toplu ve güçsüz kimse"ye kaba denirken, içel *Ânamur Teniste'de "Koyunlara takılan büyük, yuvarlak çan"; Muğla 'Milas'ta ise "Ebegümece"nin diğer bir adı olmaktadır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, XII, EK-I*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211 / 12, Ankara, 1982, s. 4527.

Rize 'Pazar'da "mağara" anlamına gelen kaba sözcüğü, Kocaeli 'Kandıra ve Antalya 'Elmalı Finike'de "Dövülmek için harman yerinde koni biçiminde yığılan tahıl"; yine Kocaeli 'Kandıra'da "kaplıca" anlamına da gelmektedir. Bkz.:

Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, VIII, K*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/8 Ankara, 1975, s. 2577.

12 Taslak, Türkiye'nin birçok yöresinde "Görünüğü düzgün olmayan kaba saba (insan ya da eşya için)" anlamına gelirken, Ordu 'Uluğbey Şıhlar'da "Gelişigüzel yontulmuş ağaçtan yapılan hamur ya da çamaşır teknesi"; Denizli'nin kimi yerleri ile Kütahya 'Emet'te "iri kesilmiş kavun, karpuz vb. şeylerin dilimleri"; Tokat, Eskişehir, Samsun, Yozgat ve Ankara 'Ayaş Çanıllı'da "Büyük, geniş (yüz için)" ile İstanbul 'Fatih'te "Dişlenmemiş törpü" anlamlarını da içermektedir. Bkz.:

Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, X, S-T*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/ 10, Ankara, 1978, s. 3837.

13 Perdah "1. Parlatma ve parlaklık verme. 2. Tıraştan sonra tersine yapılan ikinci tıraş" anlamına gelmektedir. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1988), s. 1177-11.

İsparta'da ise perdah, "Budanmış asmadan yeni süren çubuklar"a verilen ad olmaktadır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, IX, L-B*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211 / 9, Ankara, 1977, s. 3428.

14 Bilezik "1. Bileğe süs için takılan halka. 2. İki borunun ucunu birleştirmeye yarayan halkaya benzer parça. 3. Motor pistonlarına/yağlama, soğutma, özellikle sızıntıyı önleme gibi amaçlarla yerleştirilmiş, genel olarak dökme demirden yapılmış, uçları açık ve esnek halka"dır. Bkz.:

takılacağı yerden perçin yapmak için, iki delik açılır. Aynı boyuttaki delikler, kemikte birbirini karşılayacak şekilde bilezikte de bulunmaktadır. Yine "bıçkı" ve "çakı" kısımlarından oluşan yüzleri "sap"a kaplamak için kemik üzerinde kemik hızarı ile kanal¹⁵ açılır.

-IV-

Tosya bıçkısı / çakısının "bıçkı" ve "çakı" kısımlarını oluşturan yüzler, paslanmaz çelikten dir. Çelik, makas ile "sap"a göre sap ile aynı boyutta kesilir. Gerek "bıçkı", gerekse "çakı" kısımlarının taslağını oluşturan her iki çelik yüz -ki bunlar aynı boydadır- örs üzerinde çekiç ile dövülür. Amaç, bıçkının testereli tarafının, çakının ise keskin tarafının belirlenmesi ve inceltilecek işlenmesidir. Sonra zıpmara taşında yüzlerin çalımı¹⁶ yapılır. Bıçkının testere yapacak kısmı ile çakının keskin ola-

Türk Dil Kurumu, (1988), s. 186-1.

Türkiye'nin birçok yörelerinde ise bilezik "Kuyu ağzına konulan ortası delik taş"; "Bilezik şeklinde harmana yığılmış sap"; "Taraktan geçirilip eğrilmeye hazırlanmış yün topağı"; Aydın 'Bozdoğan Eymir'de "İki boruyu eklemek için kullanılan halka" ile Samsun 'Ladik'te "Kağnılarda oku boyunduruk kayışına birleştiren halka"ya verilen ad olmaktadır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1965a), s. 692.

XIII. yüzyılda Şeyyat Hamza tarafından yazılmış "Yusuf ve Zeliha" adlı eserde "bülezük" olarak geçen bilezik, eserin kimi yerlerinde de "demlüç" kelimesi ile özdeştir. Bkz.:

a) Türk Dil Kurumu (1963), s. 741.

b) Türk Dil Kurumu, *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, II, C-D*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınlan: 212, Ankara, 1965b, s. 1072.

15 Kanal, "1. Bazı bölgeleri sulamak, kurutmak amacıyla veya gemilerin işlemesine elverişli, insan eliyle açılmış su yolu. 2. İki kıyı arasındaki dar ve derin deniz. 3. -içinden damar, sinir veya bir sıvı geçen yol. 4. Telefon, telgraf, televizyon gibi araçlarla iletişimi sağlayan yol, hat. 5. Tahtaların liflerine dik yönde açılan kırlangıç kuyruğu biçimli girinti'Mir. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1988), s. 777-11.

16 Çalım, "1. Gösteriş, karşıdakini etkileme amacıyla yapılan davranış, kurum, caka. 2. Kılıcın keskin yanı. 3. Menzil, erim. 4. Biraz benzeme, andırma. 5. Bir oyuncunun topu ayağından kaçırmadan karşısındaki oyuncuları kıvrak hareketlerle aldatıp geçmesi. 6. Ceminin su kesiminden aşağı bölümünün baş ve kış bodoslamasına doğru kayması" anlamlarındadır. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1988), s. 272-1.

Afyon 'Sandıklı Güzübe'z'de "Ekin biçerken her tırpancının tırpanla açtığı yer"; Malatya 'Akçadağ Polat'ta "Evlek, dönümün bir parçası"; Çanakkale 'Biga'da "Semt, yakın yer" anlamına gelen "çalım" kelimesi, Denizli 'Çivril İğdir'de "ilgi"; Niğde'de "Vakit zaman" ve Eskişehir Bozan'da "Tırpanın bir vuruşta biçtiği ot" anlamında da kullanılmaktadır, Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1968), s. 1055.

Yine çalım kelimesi XV. yüzyılda Münir İbrahim Çelebi'nin Türkçeye çevirdiği "Mihr ü Müşteri" adlı eserde de "vuruş" anlamını içermektedir. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1965b), s. 809.

cak tarafı tamamıyla beb'rlenir. Çalım ile de inceltilir. Yüzlerin kenarları tesfiye edilir ki bu da eğe ile gerçekleştirir. Bu arada ilk kez çeliğin çekiç ile örste dövülmesi sırasında yüzlerden bıçkı olarak olanına daha iyi kesebilmesi amacıyla verilen "kavislik", zımpara taşında da belirginleştirilmiş bulunmaktadır. Tesfiyeden sonra zımpara taşında çeliğin suyunu daha iyi içmesi için, yüzlerin ağırtılması yapılır. Ağırtılmadan sonra usta, pense ile tuttuğu yüzlere örs üzerinde kendi damgasını vurur. Ustanın dayanıklılığını artırması amacıyla çeliğe su vermek için, "körük" aracılığı ile içinde kor halinde ateş bulunan "ocak"ta "kıskaç"¹⁷ sayesinde tuttuğu yüzleri kızdırmasından sonra, kızgın yüzler soğuk yağa batırılır. Böylece su verme işlemi gerçekleştirilir.

Su verme işleminden sonra matlaşan çelik yüzlerin, güzel ve parlak görülmeleri için, zımpara taşında parlatılması yapılır. Diğer bir anlatımla bu işlem, yüzlerin "makyajı" işlemidir.

önceden manda boynuzundan yapılmış sapa, bu işlemlerden sonra çelik yüzler ve bilezik takılır. Daha önce yay şeklindeki ağaç ile ipten yapılmış ve burgu biçimindeki bir delgi aracının kullanılmasını sağlayan "kemanı" ya da matkapla delinmiş bulunan delikler, üstüste getirilerek sap, bilezik ve yüzler perçinlenir. Sap zımpara yapdır ve zımpara fırçası ile parlatılır, Zımpara taşında "bıçkı" ve "çakı" olacak yüzlerin ağız kenarları bilenererek keskinleştirilir. "Yağ bilosu" denilen iyi bir bileyici taş ile klavuz alınır. Diğer bir anlatımla, yüzlerin ağız kenarları en keskin halini alır. Bu işlem, düz olan "çakı" kısmındaki son işlemdir. Kavisli olan bıçkı kısmında ise kesme işleminin daha da iyi gerçekleştirilebilmesi için eğe ile "diş açılır".Kısaca, "bıçkı" kısmına testereleli bir görünüm kazandırılır. Bu işlemlerden sonra da Tosya bıçkısı ya da çakısı, satışa sunulur.

17 Türkiye'nin birçok yerinde kıskaç, "Demircilerin kızgın demiri tuttıkları maşa gibi bir araç"tır. Bkz.:

a) Türk Dil Kurumu (1975), s. 2842.

b) Orhan ACIPAYAMLI, *Zanaat Terimleri Sözlüğü*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınlan: 424, Ankara, 1976, s. 120.

Kıskaç, XIV-XVIII. yüzyıllarda yazılmış birçok eserde de "Kıskaç, kerpeten" olarak geçmektedir. Bkz.:

Türk Dil Kurumu (1969), s. 2516-2517.

Bütün bunların ışığında Tosya çakısı, bir zanaat ürünü olarak ününü "bıçkı" ve "çakı" kısımlarının birbirlerinden bağımsız iki ayrı parçadan oluşması ile diğer bıçak ve çalalara göre, kendisine özgü gözükken "bıçkı" kısmından almaktadır. "Çakı" kısmının dışındaki "bıçkı" kısmı, Tosya çakısında kimi farklı teknikleri gerektirmiştir. O, bu açıdan da ele alındığında başka çakı ve bıçak türlerine oranla farklılık taşımaktadır. Tosya çakısını farklı kılan bir başka neden de "cicof" denilen çeşitli geometrik şekillerden oluşan sapın bileziğe yakın kısmındaki süslemelerdir. Bu süslemeler ona sanatsal bir yön de kazandırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acıpayamlı, Orhan, *Zanaat Terimleri Sözlüğü*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 424, Ankara, 1976.
- Ergun, Doğan, "Toplumsal Bilimlerde Yöntem ve Araştırma Teknikleri Arasındaki Farklar ve Bu Farkları Açıklığa Kavuşturma Zorunluluğu", *Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar ve Yöntemler Semineri. Orta Doğu Teknik Üniversitesi 17-19 Aralık 1976/ Ankara*, (Derleyenler: Seyfi Karabaş/ Yaşar Yeşilçay), Baylan Matbaası, Türk Halk Bilimi Topluluğu Yayınları No: 2, Ankara, 1977, s. 51-54.
- Çirtler, Roland, *Kulturanthropologie. Entvoicklungslinien, Paradigmata, Methoden*, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1979.
- Güvenç, Bozkurt, *İnsan ve Kültür*, (Üçüncü Basım), Evrim Matbaacılık Limited Şirketi, Remzi Kitabevi Yayınları Büyük Fikir Kitapları Dizisi: 20, İstanbul, 1979.
- örnek, Sedat Veyis, *Etnoloji Sözlüğü*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları: 200, Ankara, 1971.
- örnek, Sedat Veyis, *Türk Halkbilimi*, Ajans-Türk Matbaacılık Sanayii, İş Bankası Kültür Yayınları: 180, Ankara, 1977.
- Sencer, Muzaffer/ Yakut Sencer, *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*, Doğan Basımevi, Türkiye ve Orta Doğu Amme idaresi Enstitüsü Yayınları: 172, Ankara, 1978.

- Türk Dil Kurumu, *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, I, A-B*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 212, Ankara, 1963.
- Türk Dil Kurumu, *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, II, C-D*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 212, Ankara, 1965b.
- Türk Dil Kurumu, *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış • Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, III, E-1*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 212, Ankara, 1967.
- Türk Dil Kurumu, *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, IV, K-N*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 212/4, Ankara, 1969.
- Türk Dil Kurumu, *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, V, O-T*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 212/5, Ankara, 1971.
- Türk Dil Kurumu, *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, VI, Li-Z*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 212/6, Ankara, 1972.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, 2 c, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 549, Ankara, 1988.
- Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, II, B*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/2, Ankara, 1965a.
- Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, III, C-Ç*, Türk Tarih Kurumu Basımevi. Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/3, Ankara, 1968.
- Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, VII, H-İ*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/7, Ankara, 1974.

- Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, VIII, K*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/8, Ankara, 1975.
- Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, IX, L-R*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/9, Ankara, 1977.
- Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, X, S-T*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/10, Ankara, 1978.
- Türk Dil Kurumu, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, XII, EK-1*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 211/12; Ankara, 1982.